

МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

THE MECHANISM OF INVESTMENT RESOURCES FORMATION AS A FACTOR OF ECONOMIC GROWTH

Табачкова Н.А.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки і підприємництва,
Індустріальний інститут
Донецького національного технічного університету

Холодова К.С.

студентка,
Індустріальний інститут
Донецького національного технічного університету

Статтю присвячено дослідженню етапів трансформації заощаджень в інвестиції для стимулювання зростання національної економіки та динаміки валового накопичення в Україні на основі теоретичного обґрунтування взаємозалежності економічного зростання і реальних інвестицій, а також порівняльного аналізу світових тенденцій. Результати дослідження підтвердили наявність стійкої взаємозалежності між темпами приросту реального ВВП і темпами приросту валового нагромадження (реальних інвестицій) для 13 країн світу. Проаналізовано динаміку валового нагромадження в Україні. Визначено коефіцієнт кореляції між цими показниками для України (0,88), що свідчить про існування суттєвого зв'язку між ними.

Ключові слова: економічне зростання, інвестиції, валові нагромадження, ВВП.

Статья посвящена исследованию этапов трансформации сбережений в инвестиции для стимулирования роста национальной экономики и динамики валового накопления в Украине на основе теоретического обоснования взаимозависимости экономического роста и реальных инвестиций, а также сравнительного анализа мировых тенденций. Результаты исследования подтвердили наличие стойкой взаимосвязи между темпами прироста реального ВВП и темпами прироста валового накопления (реальных инвестиций) для 13 стран мира. Проанализирована динамика валового накопления в Украине. Определен коэффициент корреляции между этими показателями для Украины (0,88), что свидетельствует о наличии существенной связи между ними.

Ключевые слова: экономический рост, инвестиции, валовые накопления, ВВП.

The article investigates the stages of savings transformation into investment to promote growth of the national economy and the dynamics of gross savings in Ukraine. It is based on theoretical interdependence study of economic growth, real investment and comparative analysis of global trends. The results of the study confirmed the presence of a persistent relationship between the growth rate of real GDP and the growth rate of gross capital formation (real investment) for 13 countries. The dynamics of gross savings in Ukraine. Determined the correlation coefficient between these indicators for Ukraine (0.88), that points about significant connections between them.

Keywords: economic growth, investment, gross savings, GDP.

Постановка проблеми. В економіці будь-якої країни місце і роль інвестицій важко переоцінити. Саме приплив інвестиційних ресурсів може забезпечити вихід економічної системи на якісно нову сходинку її розвитку.

У сучасних умовах інвестиції стають найважливішим засобом забезпечення умов реального економічного прориву України, здійснення структурних зрушень у народному господарстві, впровадження новітніх досягнень технічного

прогресу, поліпшення кількісних і якісних показників господарської діяльності на всіх рівнях. Це обумовлює актуальність теми статті.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою статті є розгляд інвестицій як чинника економічного зростання та дослідження динаміки валового накопичення в Україні на основі теоретичного обґрунтування взаємозалежності економічного зростання й реальних інвестицій та порівняльного аналізу світових

тенденцій. Підвищення ролі інвестицій як фактора економічного зростання визнають практично всі дослідники сучасного розвитку національних економічних процесів. Дослідження базуються на підході щодо впливу на економічне зростання процесів накопичення капіталу.

У стимулюванні економічного зростання суттєву роль відіграють інвестиції, що формуються як за рахунок іноземних капіталовкладень, так і за рахунок національних заощаджень. Залежно від того, яка частина національного доходу країни витрачається на споживання, а яка трансформується у заощадження, формуються потенційні обсяги ресурсів для нагромадження капіталу [3, с. 35].

Виклад основного матеріалу дослідження. З огляду на посткейнсіанську ідею про залежність темпів зростання суспільного продукту від розподілу національного доходу, що є функцією від нагромадження капіталу, у роботі розглянуто проблему нагромадження капіталу з позиції ендогенізації норми заощадження, яка є результатом прийняття індивідуальних рішень суб'єктами щодо споживання та заощадження в офіційному та тіньовому секторах економіки.

Механізм взаємодії економічного зростання та інвестицій було сформульовано лауреатом Нобелівської премії П. Самуельсоном на основі принципу акселерації. Цей механізм передбачає зростання реального валового внутрішнього продукту (ВВП) завдяки зростанню реальних інвестицій, а також подальше збільшення реальних інвестицій за рахунок відповідного зростання ВВП. Зауважимо, що під реальними інвестиціями розуміється приріст вартості осно-

вного капіталу (будинків, споруд, машин та устаткування) і виробничих запасів [3, с. 37].

Проведений вченим А. Абрамовим аналіз економік двадцяти розвинутих країн і країн, що розвиваються, за період 1961–2005 рр. підтвердив життєздатність принципу акселерації. Коефіцієнти кореляції темпів зростання реального ВВП і реальних інвестицій за 45-річний період у найбільш розвинутих економіках є близькими до максимального значення – одиниці, зокрема для Німеччини – 0,90; Франції – 0,87; Японії – 0,81; Італії – 0,78; США – 0,77; Канади – 0,72; Великобританії – 0,63 [6]. При цьому А. Абрамов відзначає тенденцію уповільнення темпів зростання світової економіки. Суттєве зниження річних темпів приросту реального ВВП спостерігалось в усіх країнах великої сімки (G7) і в багатьох країнах, що розвиваються. Основною причиною такої ситуації можна вважати зниження темпів зростання реальних інвестицій і скорочення частки реальних інвестицій у ВВП [6].

Нами проведено апробацію вищенаведених підходів шляхом визначення коефіцієнта кореляції за даними 13 країн світу (табл. 1). Наведені результати підтверджують наявність стійкої взаємозалежності між темпами зростання реального ВВП і темпами приросту валового накопичення (реальних інвестицій).

Середньорічні частки валового нагромадження та валового нагромадження в основний капітал у ВВП країн світу у період 1993–2015 рр. мають тенденції до зростання, проте середньорічна частка валового нагромадження зростає швидше за середньорічні частки валового нагромадження в основний капітал. Відповідно до розрахунків країни з більш високим рівнем

Таблиця 1

Коефіцієнт кореляції між показниками економічного зростання та валового нагромадження

Країна	Темпи приросту реального ВВП		Темпи приросту валового нагромадження		Коефіцієнт кореляції між темпами приросту ВВП та темпами приросту валового нагромадження	
	2014 р	2015 р	2014 р	2015 р	1993–2012 рр.	2000–2015 рр.
Болгарія	1,8	0,8	–	–	0,69	0,93
Угорщина	1,6	-1,7	-3,6	-11,2	0,56	0,80
Німеччина	3,3	0,7	6,4	-4,9	0,87	0,89
Молдова	6,8	-0,8	13,1	-2,8	0,82	0,76
Польща	4,5	1,9	11,2	-4,2	0,86	0,95
Російська Федерація	4,3	3,4	22,6	6,6	0,83	0,80
Румунія	2,2	0,7	7,3	2,1	0,77	0,75
Словаччина	3	1,8	9,5	-16	0,68	0,69
США	1,8	2,2	2,4	6,9	0,94	0,92
Україна	5,2	0,2	17,3	-12,9	0,85	0,88
Франція	2	0	8,4	-5,3	0,90	0,94
Швейцарія	1,8	1	4	-3,1	0,74	0,78
Швеція	2,9	0,9	10,7	-2,8	0,92	0,93

доходу мають більшу частку валових нагромаджень та валових нагромаджень в основний капітал у ВВП, ніж країни з низьким рівнем доходу. Отже, для країн з рівнем доходів вище середнього та високим на економічне зростання більше впливають процеси зростання валових нагромаджень, ніж темпи зростання валових нагромаджень в основний капітал. Проте, для країн з доходами, що менше середнього рівня, навпаки, більшу роль в економічному зростанні відіграють процеси валових нагромаджень в основний капітал.

Значимість інвестицій особливо велика за крайньої обмеженості інвестиційних ресурсів і величезної потреби в них для здійснення структурної перебудови на більш високій техніко-технологічній основі, досягнення нових показників економічного зростання [1, с. 18]. Це особливо важливо для тих галузей, державні дотації яким скорочуються.

Визначення тісноти зв'язку цих показників в Україні виявилось складним завданням через нерівномірність процесів, що відбувались під час трансформації економіки країни. Тому для виявлення тенденцій розрахований коефіцієнт кореляції у динаміці (табл. 2) (за даними [5]).

Розрахунки показують, що реформування економіки в Україні супроводжується збільшенням тісноти зв'язку між заощадженнями та темпами економічного зростання. Очевидним є її зниження після кризи кінця 90-х рр., що зумовлено особливостями структурного співвідношення в системі «заощадження – інвестиції», яке в роботі кількісно відображається за допомогою коефіцієнта трансформації заощаджень в інвестиції [4, с. 44-46]. Для обґрунтування механізму впливу заощаджень на економічне зростання у роботі розглянута діяльність основних суб'єктів процесу формування інвестиційних ресурсів, виділені активні та пасивні форми заощаджень залежно від впливу на економічне зростання, виявлені особливості трансмісійного механізму формування інвестиційних ресурсів, а також уточнені основні етапи трансформації заощаджень в інвестиції для стимулювання зростання національної економіки (рис. 1).

На першому етапі економічні суб'єкти формують доходи, що виступатимуть об'єктами, щодо яких прийматимуться важливі рішення. Другий етап передбачає розподіл доходів на споживання та заощадження. На цьому етапі на

рішення суб'єктів-власників коштів впливають як внутрішні фактори (рівень офіційних доходів, рівень тіньових доходів, дія основного психологічного закону), так і зовнішні (фаза економічного циклу, податкова та грошово-кредитна політика держави, політична стабільність). Після того, як визначена частка доходу, що буде заощаджена, розпочинається третій етап – прийняття рішення про форму заощадження та формування портфеля заощаджень. Під портфелем заощаджень розуміється цілеспрямовано сформована сукупність елементів (форм) заощаджень, призначених для здійснення як інвестування, так і відкладеного споживання відповідно до прийнятих суб'єктами рішень [4, с. 47]. Реалізація розподілу заощаджень – четвертий етап. На п'ятому етапі відбувається трансформація заощаджень в інвестиції. Для кількісної оцінки результату дії трансмісійного механізму запропоновано використання коефіцієнта трансформації (КТ) як відношення валових внутрішніх інвестицій (I) до заощаджень (S) (у відсотках):

$$KT = \frac{I}{S} * 100\%. \quad (1)$$

Бажане значення коефіцієнта трансформації – одиниця. В Україні виявлено відхилення цього показника від бажаного значення. Це можна вважати одним із підтверджень висновку кейнсіанської теорії про нестійкість рівноваги заощаджень та інвестицій у ринкових умовах. Виділено періоди (1995 р., 2007 р., 2008 р., 2009 р.), в яких КТ більше одиниці, що свідчить про перевищення інвестицій над заощадженнями. Ймовірними причинами такого співвідношення є, по-перше, можливість використання раніше накопичених коштів як інвестицій; по-друге, врахування ролі тіньового сектору, величина якого впливає на показники обсягів заощаджень та інвестицій як на етапі формування заощаджень, так і на етапі трансформації заощаджень в інвестиції.

З метою теоретичного обґрунтування взаємозалежності економічного зростання національної економіки від прямих іноземних інвестицій, тенденцій та перспектив залучення іноземного капіталу в Україну були виділені та досліджені показники 20 країн – найбільших реципієнтів прямих іноземних інвестицій у світі у 2012 р. за даними UNCTAD (8 – країни, що розвиваються, та країни з ринком, що формується, та 11 – роз-

Таблиця 2

Коефіцієнти кореляції між співвідношеннями обсягів внутрішніх заощаджень до ВВП та темпами приросту ВВП в Україні за період 2003–2015 рр.

Період	1993–2002 рр.	1994–2003 рр.	1995–2004 рр.	1996–2005 рр.	1997–2006 рр.	1998–2007 рр.
Коефіцієнт кореляції	0,1	0,6	0,7	0,8	0,8	0,7
Період	1999–2008 рр.	2000–2009 рр.	2001–2010 рр.	2002–2011 рр.	2003–2012 рр.	2012–2015 рр.
Коефіцієнт кореляції	0,6	0,9	0,7	0,6	0,6	0,88

винуті країни) [4, с. 47–49]. Виявлений значний тісний зв'язок між обсягом прямих іноземних інвестицій та реальним ВВП щодо всіх країн. Проте серед цих країн тільки 9 мають високі темпи зростання (більші 3,73%).

У прирості прямих іноземних інвестицій 78% припадає на розвинуті країни. У групі розвинутих країн, що є лідерами щодо залучення іноземних інвестицій, більшість країн (8 з 11) мають темпи зростання нижчі за середні світові

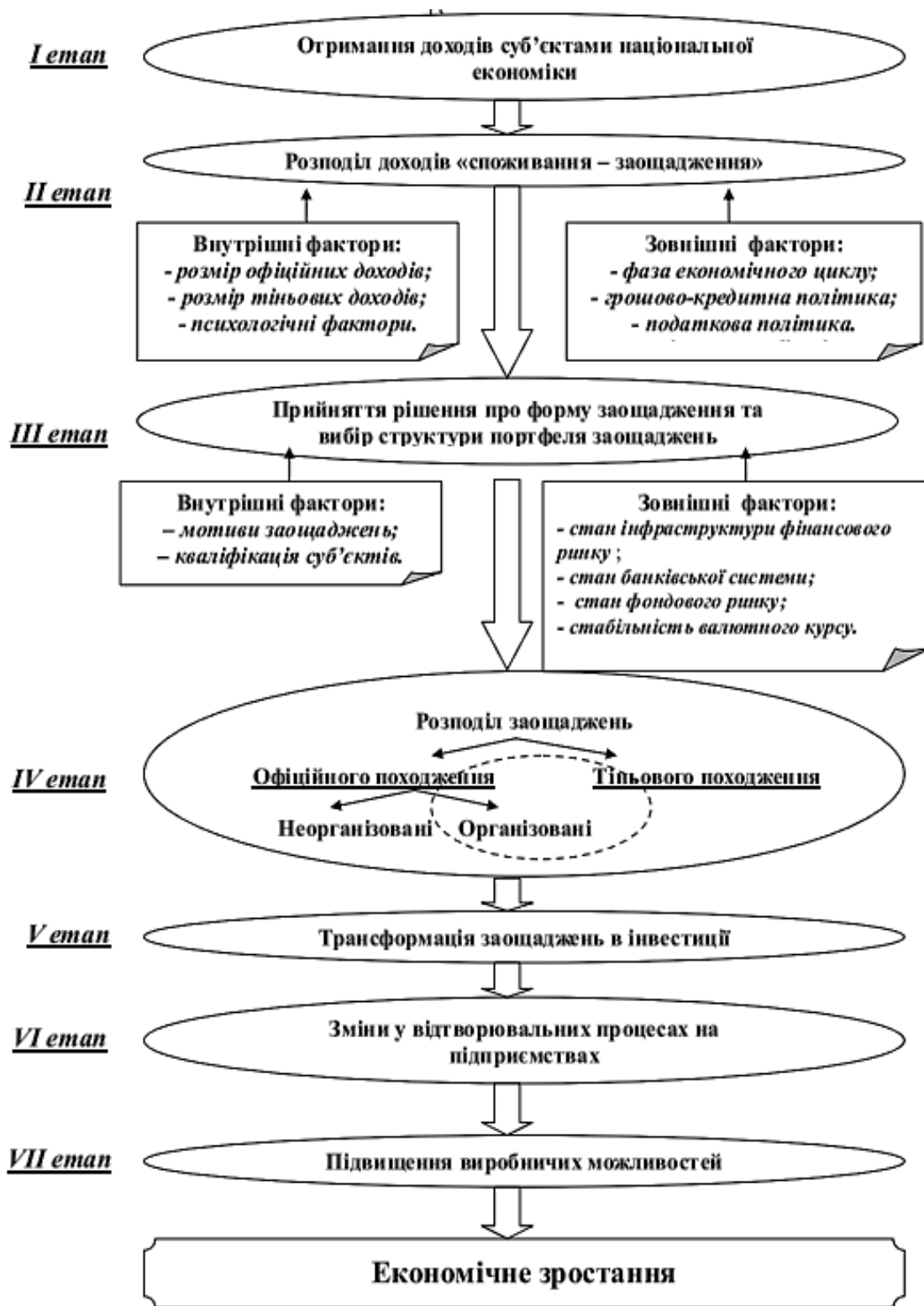

Рис. 1. Трансмiсійний механiзм формування iнвестиційних ресурсiв як потенцiалу економічного зростання [4]

темпи. Тобто не можна однозначно стверджувати, що в індустріальних країнах економічне зростання та рівень іноземного інвестування характеризуються позитивною кореляцією. У групі країн з ринком, що формується, та країн, що розвиваються, більшість з них (5 з 8) має стало високі темпи зростання.

За останні роки спостерігається тенденція до зниження темпів зростання прямих іноземних інвестицій в Україну. Зважаючи на висновки про тісний зв'язок реального ВВП та прямих іноземних інвестицій в інших країнах, розуміємо, що Україна потребує створення умов для більш активного надходження іноземного капіталу. Для реалізації цієї мети в Україні необхідно подолати ключові негативні фактори, що спричиняють деструктивний вплив на економіку [7, с. 178].

Наприкінці слід приділити увагу варіантам виходу з інвестиційної кризи, одним з яких може стати політика інвестиційної експансії, де роль держави повинна бути активною і може бути реалізована в таких напрямках, як розширення споживчого та інвестиційного попиту; створення нормативно-інституційного середовища, включаючи страхові гарантії, пільгові кредити; митні, ліцензійні та інші пільги в бюджетно-податковій та грошово-кредитній політиці [2, с. 9].

Висновки. Отже, ми доходимо висновку, що сталому економічному зростанню країни сприяє залучення прямих іноземних інвестицій

в її економіку. Встановлено стійку взаємозалежність між темпами зростання реального ВВП і темпами приросту валового нагромадження (реальних інвестицій); виявлено, що для країн з рівнем доходів вище середнього та високим на економічне зростання більше впливає зростання загальних валових нагромаджень, ніж зростання валових нагромаджень в основний капітал, для країн з доходами менше середнього рівня, навпаки; виявлено тісний зв'язок між динамікою ВВП на душу населення в Україні та часткою інвестицій у людський капітал у ВВП. Визначено коефіцієнт кореляції між цими показниками для України (0,88), що свідчить про існування суттєвого зв'язку. Дослідження динаміки валового накопичення в Україні дало змогу виявити проблеми, пов'язані з недостатністю інвестиційних коштів для забезпечення сталого зростання. Для забезпечення стабільного розвитку України їх необхідно вирішувати. У цьому контексті велике значення має вдосконалення процесу формування інвестиційної політики держави, яка б дала змогу відновити потенціал зростання та розвитку економіки країни. Вплив інвестиційної політики, спрямованої на сприяння інвестиційній активності, може виявитися у прискоренні темпів економічного зростання країни, зокрема на основі стимулювання промислового виробництва, і, відповідно, забезпеченні умов для підвищення рівня суспільного добробуту в Україні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Білецька Г. Інвестиційний клімат: проблеми сучасності та шляхи покращення / Г. Білецька // Економіка. Фінанси. Право. – 2009. – № 11. – С. 17–19.
2. Гальчинський А. Становлення інвестиційної моделі економічного зростання України / А. Гальчинський, С. Львовичин // Економіка України. – 2014. – № 6. – С. 4–12.
3. Глуха Г. Економічне зростання: еволюційно-змістовий аналіз / Г. Глуха // Академічний огляд. – 2013. – № 1. – С. 32–38.
4. Глуха Г. Інвестиції та їх вплив на економічне зростання / Г. Глуха // Європейський вектор економічного розвитку. – 2014. – № 1. – С. 39–47.
5. Державна служба статистики України. Експрес-випуск від 3 жовтня 2016 р. № 05.3-11/69 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
6. Пирог О. Іноземні інвестиції як фактор економічного зростання України / О. Пирог [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dspace.nbuv.gov.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/4291/st_27_12.
7. Шевченко О. Інвестиційна активність регіонів України: вплив на економічне зростання / О. Шевченко // Стратегічні пріоритети. – 2011. – № 1(10). – С. 175–181.